

แนวทางการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี*

The Guidelines for textiles collection information management in Ubonratchathani national museum

วิศปัตย์ ชัยช่วย (Witsapat Chaichuay)**

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี และ (2) ศึกษาแนวทางการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 11 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้า ในปัจจุบันมีข้อจำกัด คือ ขาดบุคลากรที่ดูแลปรับปรุงสารสนเทศให้ทันสมัย, ยังไม่มีมาตรฐานหรือแบบแผนสำหรับลงรายการผ้าโดยเฉพาะ, ไม่สามารถสืบค้นและเข้าถึงสารสนเทศคลังสะสมผ้าแบบออนไลน์ได้ (2) องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้า มี 16 องค์ประกอบ เช่น ชื่อ, อายุหรือยุคสมัย, วัสดุ, เทคนิค, กลุ่มวัฒนธรรมของผ้า

Abstract

The objectives of this study were: (1) to study the current conditions of textiles' collection information management in Ubonratchathani national museum. (2) To study the guidelines for textiles' collection information management in Ubonratchathani national museum. The qualitative research methodology was used in this study. The data were collected from 11 information-rich cases. The results of this study indicated that: (1) the insufficient of staffs that can manage and reorganize textiles' collection information, lacking of documentation standard or scheme for textile collections especially, also unable to search and get online access to the textiles' collection information. (2) The textiles' collection information management consisted of 16 essential data elements for textiles' collection information management such as Object name, Date, Material, Techniques, and Ethnic Origin.

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและสร้างสรรค์ คณะโบราณคดี ประจำปี 2557

** อาจารย์ ดร.ประจักษ์ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (วังท่าพระ) และ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการจดหมายเหตุและสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, E-mail: sudsanan@gmail.com

Ph.D., Department of Oriental Languages. Faculty of Archaeology. Silpakorn University (Wang Tha Pra)

บทนำ

ผ้าทอพื้นเมือง เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากการออกแบบ ผลิต และใช้สอย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในท้องถิ่น ผ้าทอแต่ละชนิดมีหน้าที่ใช้สอยที่แตกต่างกัน เช่น ผ้าซิ่น เป็นผ้านุ่งสำหรับสตรี ผ้าโสร่ง เป็นผ้านุ่งสำหรับบุรุษ ผ้าตุ้มสำหรับห่มคลุมให้ความอบอุ่น ในขณะที่เดียวกันผ้าบางชนิดก็สามารถบ่งบอกฐานะทางสังคมของผู้สวมใส่ได้ เช่น ผ้าที่ทอด้วยไหมเงิน ไหมค่า สำหรับชนชั้นสูง เป็นต้น ผ้าทอยังสามารถบ่งบอกถึงประวัติความเป็นมา และบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นได้อีกด้วย เช่น ผ้าแพรวาของชาวผู้ไทบ้านโนน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผ้าซิ่นมัดก่านไทลื้อเมืองบัว จังหวัดน่าน ผ้าซิ่นคูบัว ของชาวไทยวน จังหวัดราชบุรี เป็นต้น (สุมิตร ปิติพัฒน์, อนุชา ทิรคานนท์ และเทียมจิตร พวงสมจิตร, 2553 ; ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย ซีสแมน แนนหนา, 2536 ; จริญญา จันทร์แจ่ม, อภิชาติ ใจอารีย์ และวีรฉัตร สุปัญญา, 2557)

ผ้าเมืองอุบลราชธานีก็เช่นเดียวกัน ที่มีลักษณะอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน อันเกิดจากการผสมผสานหล่อหลอมทางวัฒนธรรม 3 กระแสเข้าไว้ด้วยกัน คือ (1)วัฒนธรรมท้องถิ่น (2)วัฒนธรรมแบบล้านช้างจำปาสัก และ (3)วัฒนธรรมแบบสยาม ตามภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ (สุนัย ณ อุบล และคณะ, 2536 ; บำเพ็ญ ณ อุบล, 2547 ; ธิดา สาระยา, 2536) ปัจจุบันผ้าเมืองอุบลฯส่วนหนึ่งถูกนำมาเก็บรักษาและจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนที่สนใจ โดยผ้าส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคของทายาทเชื้อสาย “อาญาสี่” หรือเจ้านายพื้นถิ่น รวมถึงช่างทอที่มีชื่อเสียงของเมืองอุบลฯในอดีต แม้ว่าผ้าทอเหล่านี้จะมีคุณค่าและความงามในฐานะที่เป็นศิลปวัตถุด้วยตัวเอง แต่ในมุมมองของการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้าและต่อยอดนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลสำคัญหรือสารสนเทศที่อธิบายหรือแสดงความสัมพันธ์ของตัววัตถุกับข้อมูลอื่นๆ เช่น ชื่อ, อายุ, ประวัติความเป็นมา, เทคนิค, ผู้สร้าง, การใช้สอย, สี, ลวดลายและสัญลักษณ์, แหล่งผลิต, ประวัติการจัดแสดง เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถูกจัดทำบันทึกหลักฐาน (Documentation) ในรูปแบบต่างๆ เช่น ทะเบียน/บัญชีวัตถุ (Registers) หรือซึ่งนอกจากจะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการควบคุมวัตถุแล้ว ยังสามารถใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการศึกษาค้นคว้า และเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับวัตถุในคลังสะสมนั้นได้อีกด้วย (Taylor & Joudrey, 2009)

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าแม้จะมีการจัดทำทะเบียนวัตถุสำหรับคลังสะสมผ้า (Textile Collections) ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี แต่มีโครงสร้างและองค์ประกอบเช่นเดียวกับโบราณวัตถุอื่นๆ ในขณะที่ผ้านั้นมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากโบราณวัตถุทั่วไป เช่น สี สัน เทคนิค ประโยชน์ใช้สอย ซึ่งควรจะต้องมีการกำหนดองค์ประกอบในการจัดทำคำอธิบายให้โดยเฉพาะ รวมถึงการศึกษาวงศ์ผู้ที่เข้ามาศึกษาค้นคว้าคลังสะสมผ้า ต้องการข้อมูลใดเป็นพิเศษ หรือใช้ข้อมูลใดในการสืบค้น ตลอดจนมีความต้องการและความคาดหวังต่อสารสนเทศคลังสะสมที่พิพิธภัณฑสถานฯ จัดทำขึ้นอย่างไร

บทความนี้นำเสนอการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี และการศึกษาแนวทางการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี โดยจะกล่าวถึงกรอบแนวคิดของการวิจัย วิธีการวิจัย ผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัยเป็นลำดับสุดท้าย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของการจัดการสารสนเทศทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Information Management) เพื่อเป็นพื้นฐานการวางกรอบการวิจัยอย่างกว้างๆ โดยมองว่าผ้าทอเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า สามารถสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพชนผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้น เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในเชิงสหวิทยาการ การรวบรวมเก็บรักษาผ้าเมืองอุบลฯ ในลักษณะคลังสะสมของพิพิธภัณฑ์ (Textile Collection) มิใช่แค่การเก็บรักษาตัววัตถุ แต่ยังคงเก็บรวบรวมข้อมูลอันเกี่ยวเนื่องกับวัตถุเพื่อประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัย อีกด้วย ดังที่ Herreman (2004) กล่าวว่า วัตถุพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถสื่อสารด้วยตัวมันเองได้ วัตถุต้องการการอธิบายตีความ (Interpretative) โดยภัณฑารักษ์, นักการศึกษา, นักออกแบบ เป็นผู้ตีความและให้คำอธิบายเกี่ยวกับวัตถุ นั้นหมายถึงว่าพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัววัตถุนั้น และต้องทำความเข้าใจว่าองค์ประกอบใดบ้างที่จำเป็นต่อการอธิบายวัตถุได้อย่างครอบคลุมและเพียงพอที่จะทำให้อวัตถุสามารถสื่อสารไปยังผู้ชมได้ โดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุพิพิธภัณฑ์ทั้งหมดนี้ เรียกว่า สารสนเทศพิพิธภัณฑ์ (Museum Information)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดสารสนเทศพิพิธภัณฑ์ของ Sander & Perkins (1999) มาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี โดยประเด็นที่สนใจคือสารสนเทศคลังสะสม (Collections Information) ที่เกิดจากกระบวนการทำบันทึกหลักฐาน (Documentation) นั้นควรมีลักษณะอย่างไร และควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง สำหรับการจำแนกองค์ประกอบนั้น ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Daniel B Reibel (2008) และจันัญญา นฤตย์ศาสตร์ (2540) ที่แบ่งกลุ่มสารสนเทศคลังสะสมออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) สารสนเทศที่ได้จากตัววัตถุเอง (Intrinsic information) เป็นข้อมูลทางกายภาพ รูปทรง สี ขนาด ที่สามารถรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจสอบหรือสังเกต หรือจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย (2) สารสนเทศที่มีได้มาจากตัววัตถุเอง (Non-Intrinsic information) คือ ข้อมูล ประวัติ หรือสารสนเทศเกี่ยวกับวัตถุ ที่มาจากเจ้าของเดิมหรือผู้บริจาค และประวัติส่วนตัวหรือวงศ์ตระกูลของผู้บริจาค รวมทั้งข้อมูลเชิงบริบทที่ต้องรวบรวมจากแหล่งต่างๆ เช่น ประวัติการเก็บ โอน ย้าย การยืม ดังนั้นเพื่อให้สามารถระบุได้ว่าสารสนเทศคลังสะสม (Collections Information) ที่เกิดจากกระบวนการทำบันทึกหลักฐาน (Documentation) นั้นควรมีลักษณะอย่างไร และควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง จึงจำเป็นต้องต้องเริ่มจากการศึกษาว่าสภาพปัจจุบันของการจัดการสารสนเทศนั้นเป็นอย่างไร รวมถึงการศึกษาว่าผู้ที่เข้ามาศึกษาค้นคว้าคลังสะสมผ้า ต้องการข้อมูลใดเป็นพิเศษ หรือใช้ข้อมูลใดในการสืบค้นเชื่อมโยงไปยังวัตถุอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ ตลอดจนองค์ประกอบ (Elements) ของทะเบียนวัตถุ (Registers) ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประยุกต์ใช้แนวคิดของ Timothy Ambrose & Crispin Paine (2012) ที่เสนอว่าพิพิธภัณฑ์ต้องเป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศแก่ผู้ใช้ในช่องทางที่หลากหลาย ผ่านทางการจัดแสดง การจัดนิทรรศการ การตีพิมพ์เผยแพร่ เว็บไซต์ การนำชม การจัดเสวนา พิพิธภัณฑ์จึงควรจัดเตรียมสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย สื่อสารเข้าใจง่าย ตลอดจนสอดคล้องกับภารกิจและนโยบายของพิพิธภัณฑ์ด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องถึงศึกษาความต้องการและความคาดหวังต่อสารสนเทศพิพิธภัณฑ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องว่าต้องการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี รูปแบบ ลักษณะ หรือช่องทางใด โดยผลที่ได้จะถูกนำมาจำแนก

แยกแยะ ในประเด็นเกี่ยวกับความต้องการ และความคาดหวังของผู้ใช้ อันจะนำไปสู่การจัดการจัดการสารสนเทศ คลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้ อย่างแท้จริงต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ คือ

1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี เช่น คู่มือการปฏิบัติงาน ทะเบียนวัตถุ เอกสารอื่นๆ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

2) การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลคือ (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

3) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อนำทรรศนะของผู้ให้ข้อมูลหลัก มาประมวลหาองค์ประกอบ (Element) ที่จำเป็นต่อการจัดการสารสนเทศคลังผ้า

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ใช้วิธีการเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposive sampling) มีผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ภัณฑารักษ์ประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี 1 คน และผู้ใช้สารสนเทศ ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านผ้าทอ หรือผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้าชม รับรู้ หรือศึกษาผ้าทอของคลังสะสมผ้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี 10 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลใช้วิธีบรรยายเชิงคุณภาพ (Qualitative Description) โดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเรียบเรียงและนำเสนอด้วยการบรรยาย ประกอบตารางตามความเหมาะสม การอ้างอิงผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผลการวิจัยจะกำหนดเป็นรหัสแทนด้วยอักษร P ตามด้วยหมายเลข (P1-P11) ระยะเวลาดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนสิงหาคม 2557-พฤษภาคม 2558

ผลการวิจัย

1. รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน แบ่งเป็นชาย 9 คน หญิง 2 คน ในจำนวนนี้มีอายุระหว่าง 27-34 ปี 6 คน อายุระหว่าง 37-40 ปี 3 คน อายุระหว่าง 52-63 ปี 2 คน ผู้ให้ข้อมูลจบการศึกษาระดับปริญญาโท 7 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 2 คน กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโท 2 คน กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก 1 คน สาขาวิชาที่ผู้ให้ข้อมูลจบการศึกษาหรือกำลังศึกษาต่อ เช่น ประวัติศาสตร์ศิลป์, วิจารณ์ศิลป์, นาฏศิลป์ไทย, วัฒนธรรมศึกษา, การจัดการศิลปะและวัฒนธรรม, การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, หลักสูตรและการสอน, รัฐศาสตร์, ศิลปะการแสดงศึกษา

ด้านตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกได้เป็น (1)อาจารย์และนักวิชาการในมหาวิทยาลัย (P2, P3, P4, P6, P9) (2)ภัณฑารักษ์ (P1, P5, P10) (3)อื่นๆ เช่น เจ้าของกิจการร้านจำหน่ายผ้าและหัตถกรรมพื้นเมือง (P7), ผู้จัดการโครงการทอผ้าของท้องถิ่น (P8), นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและนักแสดงอิสระ (P11) ข้อมูลทุกคนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้าชม รับรู้ หรือศึกษาผ้าทอของคลังสะสมผ้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี มาแล้วทั้งสิ้น

จากการสัมภาษณ์ถึงวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศคลังสะสมผ้า (Collection Information) สามารถสรุปว่าผู้ให้ข้อมูลต้องการใช้สารสนเทศเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (1)การจัดการวัตถุในพิพิธภัณฑ์ ตามหน้าที่ของภัณฑารักษ์ (2)การจัดแสดงนิทรรศการ ในโอกาสหรือกิจกรรมต่างๆ (3)การค้นคว้าทางวิชาการ และการสอน รวมถึงการเขียนบทความวิชาการ การวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับผ้าทอ (4)การสะสม ในฐานะศิลปินวัตถุหรือสะสมเพื่อใช้สอยในโอกาสสำคัญ (5)การรื้อฟื้น หรือทอขึ้นใหม่ (Re-Production) ในกรณีที่ผ้านั้นหายาก หรือมีแต่ของเก่า จำเป็นต้องทอขึ้นใหม่เพื่อสืบทอดและเผยแพร่ (6)เพื่อนำไปประกอบการแสดง ฟ้อนรำ เดินแบบหรือสวมใส่ในขบวนแห่เชิงวัฒนธรรม (7)เพื่อการซื้อขาย-แลกเปลี่ยน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยประวัติความเป็นมา ความสำคัญของผ้าประกอบการตัดสินใจซื้อขาย-แลกเปลี่ยน

2. สภาพปัจจุบันของการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยงาน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี เป็นหน่วยงานราชการสังกัดสำนักศิลปากรที่ 11 อุบลราชธานี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม รับผิดชอบงานด้านโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถาน ในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร ศรีสะเกษ และมุกดาหาร มีบทบาทและภารกิจคือ

- 1) สำรวจ รวบรวม โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ สงวนรักษา อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
- 2) ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และวิจัยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางวัฒนธรรมชาติ
- 3) นำเสนอข้อมูลทางวิชาการ โดยการจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ทั้งนิทรรศการถาวรและนิทรรศการชั่วคราว เพิ่มความรู้และความเพลิดเพลินแก่สาธารณชนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับการศึกษา
- 4) ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ จัดกิจกรรม และบริการด้านการศึกษา
- 5) เป็นองค์กรเพื่อการอนุรักษ์ เป็นสถาบันการศึกษานอกระบบ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและศูนย์ชุมชน
- 6) ส่งเสริมพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนประสานความร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรม
- 7) ตรวจสอบ ควบคุม ดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กฎระเบียบ และประกาศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประจำจังหวัดแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2532 เพื่อให้เป็นสถาบันด้านการอนุรักษ์ จัดแสดงและเผยแพร่มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ปัจจุบันการจัดแสดงนิทรรศการถาวรภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี มุ่งเน้นการจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่นเป็นหลักทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและชาติพันธุ์วิทยาเป็นสำคัญ แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

ส่วนที่ 1 จัดแสดงภายในอาคารจัดแสดง 1 โดยแบ่งหัวข้อจัดแสดงออกเป็น 10 ห้องจัดแสดง ได้แก่ (1)ห้องข้อมูลทั่วไป ของจังหวัดอุบลราชธานี (2)ห้องภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรณีวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3)ห้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (4)ห้องสมัยประวัติศาสตร์เริ่มแรกวัฒนธรรมทวารวดีและวัฒนธรรมเจนละ (5)ห้องวัฒนธรรมขอมสมัยเมืองพระนคร (6)ห้องวัฒนธรรมไทย – ลาว (7)ห้องผ้าโบราณและผ้าพื้นเมืองอุบลราชธานี (8)ห้องดนตรีพื้นเมือง (9)ห้องหัตถกรรมพื้นบ้านและเครื่องใช้ในครัวเรือนและ (10)ห้องการปกครองและงานประณีตศิลป์เนื่องในพระพุทธศาสนา

ส่วนที่ 2 จัดแสดงภายในอาคารจัดแสดง 2 ที่เป็นอาคารโถง ภายในจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุขนาดใหญ่ที่เคยจัดแสดงกลางแจ้ง ได้แก่ เรือมรดก รถไถเกษตรและ ใบเสมาหินทรายขนาดใหญ่

2.2 กระบวนการในการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้า

1) การจัดหา รวบรวม คือการนำวัตถุซึ่งในที่นี้คือผ้า และสารสนเทศเกี่ยวกับผ้าชิ้นเข้าไว้เป็นคลังสะสม (Collection) ของพิพิธภัณฑสถาน จากการสังเกตพบว่าผ้าส่วนใหญ่มีที่มาจากบริจาคของทายาทเจ้านายเชื้อสายอาญาสี่เมืองอุบลฯและช่างทอที่มีชื่อเสียงในอดีต การรับมอบ (Accession) นั้นทางพิพิธภัณฑสถานจะมีแบบฟอร์ม แสดงวันเดือนปี ชื่อและที่อยู่ของผู้มอบ รายละเอียดของวัตถุที่มอบ ประกอบด้วย ลำดับ ชื่อ-ลักษณะวัตถุ, ขนาดเป็น ซม., ชนิด, ประวัติที่มา และการลงรายมือชื่อผู้มอบ ผู้รับเป็นหลักฐาน

2) การลงทะเบียนและจัดหมวดหมู่ การลงทะเบียนคือการบันทึกข้อมูลผ้าแต่ละรายการ เพื่อให้เป็นหลักฐานและควบคุมวัตถุให้สามารถตรวจสอบได้ ระบุบ่งชี้ได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ตลอดจนทราบจำนวนผ้าทั้งหมดที่มีอยู่ในคลังสะสมด้วย (P1) โดยการลงทะเบียนนั้นอยู่ในรูปของ “บัญชีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี” ซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับผ้า มีองค์ประกอบคือ ที่, ชื่อวัตถุ, ลักษณะ, ชนิด, ขนาด, สมัย/ฝีมือช่าง, ตำนาน, ที่เก็บ, รูปภาพ (ดังตัวอย่าง) โดยนำเอาข้อมูลจากแบบฟอร์มการรับมอบมาลงอย่างละเอียดอีกครั้ง การลงทะเบียนผ้าในบัญชีนี้ ใช้รูปแบบเดียวกับวัตถุประเภทอื่นๆในพิพิธภัณฑสถาน ส่วนการจัดหมวดหมู่ผ้าชิ้นนั้น พิพิธภัณฑสถานไม่ได้จัดจำแนกเป็นประเภทตามกฎเกณฑ์ใดอย่างชัดเจน เพียงแต่อาจจัดกลุ่มผ้าตามลักษณะบางประการ เช่น จัดผ้าสไบไว้ในตู้เดียวกัน จัดผ้าซิ่นยกไหมเงินไหมดำไว้ในตู้เดียวกัน เท่านั้น

ตัวอย่าง บัญชีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ห้องจัดแสดงที่ 7 ตู้ 1

ที่	เลขวัตถุ	ชื่อวัตถุ	ลักษณะ	ชนิด	ขนาด	สมัย/ฝีมือช่าง	ตำนาน	ที่เก็บ	รูปภาพ
๑	๒๙/ ๒๕๓๗	ชิ้นหมี่	โคมห้าคั่น ไหมคำ	ไหม	ก.๘๐ ย. ๘๘	รัตนโกสินทร์	ผู้มอบ นาง จันทร์ไต้ มันคง ๒๒ หมู่ ๗ วัด โพธิ์ศรี อ. เขมราฐ จ. อุบลราชธานี	ห้องจัด แสดงที่ ๗	
๒	๓๐/ ๒๕๓๗	ชิ้นทิว		ไหม	ก.๗๘.๕ ย.๘๗	รัตนโกสินทร์	ผู้ทอ นาง อ่อน กันตะ บุตร อ. พิบูลมังสา หาร จ.อุบล ฯ ผู้มอบ นางตาล คณะพัฒน ๘๘ ถ.นิคม สายกลาง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี	ห้องจัด แสดงที่ ๗	

3) การจัดเก็บ ผ้าเกือบทั้งหมดที่มีในคลังสะสมถูกนำมาจัดเก็บและจัดแสดงเป็นนิทรรศการถาวรในห้องจัดแสดงที่ 7 ในตู้จัดแสดงจำนวน 6 ตู้ และตั้งแสดงที่ทอผ้าที่มุมห้องอีกด้วย สำหรับสารสนเทศคลังสะสมผ้าชิ้นแต่เดิมเก็บอยู่ในรูปสมุดทะเบียน ต่อมานำมาพิมพ์ไว้ในรูปไฟล์โปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft Word) และบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ (PC) ของภัณฑารักษ์

4) การให้บริการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี เปิดให้บริการ ตั้งแต่วันพุธ – วันอาทิตย์ เวลา 09:00 – 16:00 น. ปิดบริการ วันจันทร์ – วันอังคารและวันหยุดนักขัตฤกษ์ การให้บริการมีทั้งนำชมเป็นรายบุคคลและหมู่คณะ ผู้เข้าชมสามารถถ่ายภาพผ้าที่จัดแสดงได้โดยขออนุญาตตามข้อกำหนดของกรมศิลปากร สำหรับสารสนเทศคลังสะสมผ้าชิ้น ข้อมูลบางส่วนตีพิมพ์ในเอกสารนำชมพิพิธภัณฑ์แต่ไม่ได้กล่าวไว้อย่างละเอียดนัก ส่วนภายในห้องจัดแสดงจะเป็นป้าย (Label) ให้ข้อมูลสั้นๆบอกชื่อผ้า ชื่อผู้มอบ ให้ข้อมูลประวัติ ลวดลายหรือการใช้งาน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับรายละเอียดตามบัญชีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ผู้เข้าชมสามารถขอใช้ในกรณีเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ โดยทำหนังสือขออนุญาตตามขั้นตอนของทางราชการ

2.3 ปัญหาหรือข้อจำกัดในการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้า

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (P1) ระบุถึงปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าสามารถสรุปได้ดังนี้

1) **บุคลากร** เนื่องจากหน่วยงานมีอัตรากำลังภัณฑารักษ์ปฏิบัติการเพียง 1 ตำแหน่งแต่ต้องรับผิดชอบการจัดการวัตถุพิพิธภัณฑสถานทั้งหมดจึงอาจทำให้ยังไม่สามารถค้นคว้า วิเคราะห์ผ้าทั้งหมดในคลังสะสม และปรับปรุงจัดทำบัญชีอย่างละเอียดและทันสมัยได้ หนึ่งความไม่ต่อเนื่องกันของงานที่เกิดจากการโยกย้ายตำแหน่ง ทำให้ข้อมูลบางอย่างในบัญชี เช่น ประวัติความเป็นมาไม่ชัดเจนด้วย

2) **มาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ในการลงทะเบียน** แต่เดิมหลักการในการลงทะเบียนโบราณวัตถุต่างๆ ภัณฑารักษ์เป็นผู้ลงรายการในสมุดทะเบียนเท่าที่สังเกตได้ เพื่อให้สามารถระบุหรือจำแนกได้ว่าโบราณวัตถุชิ้นใด ข้อมูลที่ลงทะเบียน อาจละเอียดมากน้อยต่างกันตามแต่ดุลยพินิจของภัณฑารักษ์แต่ละคน ปัจจุบันได้มีความพยายามจะวางหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนขึ้น โดยกรมศิลปากรได้จัดทำคู่มือการจัดการทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สำหรับภัณฑารักษ์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการ อย่างไรก็ตามผ้าซึ่งเป็นวัตถุที่มีลักษณะเฉพาะเมื่อนำมาลงตามรูปแบบทั่วไปของโบราณวัตถุ อาจทำให้ไม่สามารถอธิบายคุณลักษณะได้อย่างครอบคลุม จึงน่าจะมีการจัดทำแนวทาง มาตรฐานหรือกฎเกณฑ์สำหรับลงรายการผ้าโดยเฉพาะ ข้อจำกัดที่พบอีกประการหนึ่งคือในการรับมอบวัตถุมักได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุน้อย ในการจัดทำทะเบียนช่วงแรกๆแทบจะไม่มีข้อมูลอื่นเลยนอกจากชื่อผู้รับมอบ ต้องมีการค้นคว้าเพิ่มเติมเองบางครั้งอาจมีการบันทึกประวัติการได้มาโดยสังเขป แต่บางครั้งก็ไม่มีการบันทึกประวัติการได้มาเลย ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากที่จะติดตามสืบสวนในภายหลัง (P1)

3) **การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการ** ปัจจุบันสารสนเทศคลังสะสมผ้าแทบทั้งหมดยังไม่ถูกพัฒนาไปสู่ระบบอัตโนมัติ หรือมีการจัดทำเป็นฐานข้อมูล เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุนทำให้ปัจจุบันยังไม่สามารถสืบค้น หรือเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลได้

3. แนวทางการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงทรรศนะเกี่ยวกับรายการข้อมูลหรือองค์ประกอบของสารสนเทศคลังสะสมผ้าที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบค้น เข้าถึง และให้บริการ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 คน สรุปได้ดังนี้

3.1 องค์ประกอบ (Elements) ที่จำเป็นของสารสนเทศคลังสะสมผ้า

เลขวัตถุ/ทะเบียน ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นภัณฑารักษ์กล่าวตรงกันว่ามีประโยชน์ในการระบุบัญชีหรืออ้างอิงผ้านั้นๆ (P1, P5, P10) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ตัวเลขทะเบียนนี้สำคัญมาก เพราะมันจะบอกได้ว่าอันนี้คือผืนนี้ เหมือนหมายเลขบัตรประชาชน” (P10) อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่าไม่ได้สนใจเลขทะเบียน ด้วยเหตุผลว่า “ดูเลขก็ไม่รู้ว่าหมายถึงอะไร” (P11) แต่ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างเข้าใจตรงกันว่าเลขทะเบียนหรือเลขประจำวัตถุก็ยังจำเป็นสำหรับการควบคุมดูแลวัตถุ แต่เป็นประโยชน์สำหรับการปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์หรือพิพิธภัณฑสถานมากกว่า

ชื่อ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าสำคัญและจำเป็นในเชิงการระบุชื่หรืออ้างอิง โดยผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่า “ชื่อผ้าจำเป็น เพราะผ้าแต่ละชนิดแต่ละอย่างไม่เหมือนกัน ก็เหมือนคนต้องมีชื่อเรียก” (P9) เมื่อถามว่าควรตั้งชื่อผ้าอย่างไร ผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าวตรงกันว่า ควรให้ชื่อที่เป็นแบบแผนเดียวกัน โดยใช้ชื่อให้มีลักษณะสามัญ ไม่ควรเรียกชื่อตามสี ลวดลายที่เฉพาะเจาะจงจนเกินไป อาจบอกแค่ว่าเป็น ผ้าจีน ผ้าสไบ เสื้อก็ได้ (P3, P4, P5, P6) ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งยกตัวอย่างว่า “อย่างของเหนือกี่ตั้งชื่อว่าจีนตีนจก ไม่ต้องบอกว่าเป็นจกแม่แจ่ม จกลำปาง จกเมืองลง ให้บอกว่าจีนตีนจกเฉยๆ แล้วค่อยไปอธิบายในส่วนอื่นเอา” (P7) อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าถ้าผ้านั้นมีชื่อเฉพาะที่เรียกกันมาแต่เดิมก็ควรใช้ชื่อนั้นไปเลย “ที่อุบลเรียกจีนตีนตวย ก็ควรใช้ จีนตีนตวยเลย ส่วนจีนอื่นๆก็บอกตามลักษณะไปเช่น จีนหมี่คั้น จีนหมี่ลวด หรือจีนทิวมุกจกตามที่มีแบบเดียวกันก็เรียกตามนั้นเลย” (P2) ในกรณีที่ผ้าชนิดนั้นมีหลายชื่อเรียก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่าให้ใช้ชื่อที่ที่รู้จักแพร่หลายที่สุดหรือชื่อที่ท้องถิ่นนั้นๆเรียกมาแต่เดิมเป็นชื่อหลัก ส่วนชื่ออื่นๆอาจกำหนดไว้เป็นชื่อรอง หรือชื่ออื่นๆ ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า “อุบลเรียกจีนทิว ทางขอนแก่น สารคามเรียก เครือกล้วย ทางสุรินทร์เรียกจีนไกว ก็ควรเรียกว่าจีนทิวตามแบบอุบลเรา” (P9)

อายุหรือยุคสมัย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่ามีค่าสำคัญ แม้ผ้าเหล่านั้นมักจะไม่มีพบหลักฐานที่ระบุเป็นปีพ.ศ.ที่สร้างได้อย่างชัดเจน แต่ควรจะมีการสันนิษฐานจากรูปแบบ ลวดลาย สภาพความเก่า หรือหลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องเอาไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเชิงประวัติพัฒนาการของผ้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า “ถึงแม้ว่าจะบอกปีที่ไม่ได้ก็ควรมีการสันนิษฐาน อาจจะบอกเป็นช่วงปีพ.ศ. หรือบอกว่าอายุประมาณเท่าไรก็ได้ คนที่มาดูจะรู้ด้วย” (C10) เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งเสริมในประเด็นนี้ว่า “อายุนี้สำคัญจริงๆผ้าบอกอายุได้โดยดูจากเทคนิคก็ได้ ผ้าจีนยุคก่อนพิมพ์จะแคบการให้สีก็จะไม่หลากหลายเหมือนปัจจุบันที่มีสีเคมี ก็พอจะบอกได้กว้างๆว่าอยู่ช่วงอายุกี่ปี” (P8) ผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าวตรงกันว่าแนวทางการกำหนดอายุอาจระบุเป็นช่วงปีพ.ศ. หรือกำหนดเป็นยุคสมัย เป็นพุทธศตวรรษ หรือเป็นช่วงรัชกาล เช่น ปลายรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้น แต่สำหรับผ้าที่ทอใหม่ก็ควรระบุเป็นปี พ.ศ.ที่ชัดเจนเลย

วัสดุ ที่ใช้ทอหรือผลิตเป็นผ้า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าข้อมูลส่วนนี้มีความสำคัญเพราะคุณค่าของผ้าขึ้นขึ้นอยู่กับวัสดุด้วย และการใช้วัสดุที่มีหาได้ยากหรือมีราคาแพงก็สามารถสะท้อนความพิเศษของผ้าผืนนั้นได้ด้วย (P1, P6, P10) ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งเล่าว่า “วัสดุนี้ต้องบอกให้ชัด เพราะผ้าอยู่ในตู้เราจับไม่ได้เหมือนทิวมุกๆนี่ตอนแรกคิดว่าเป็นไหมเงิน ที่ไหนได้มาดูจริงๆเป็นไหมสีขาวยเฉยๆ” (P2) ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งเล่าประสบการณ์ในการช่วยงานพิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่งบันทึกข้อมูลว่า “เรื่องวัสดุนี้ต้องอาศัยคนละเอียด บางทีต้องดูกันหลายคน ต้องบอกให้ถูกว่าอันไหนเป็นฝ้าย ไหม อีกอย่างควรใช้คำให้ถูกนะ อย่างดินนี้มันเอามาทอผ้าไม่ได้ ก็ชื่อมันก็บอกอยู่แล้วว่ามันดิน เรียกไหมเงินไหมคำจะดีกว่า” (P4) ผู้ให้ข้อมูลหลายคนยังให้แนวทางว่าหากผ้าผืนนั้นทอด้วยวัสดุหลายชนิดก็ควรระบุลงไปให้หมดว่ามีอะไรบ้าง เช่น เส้นยืนเป็นไหม เส้นพุ่งเป็นฝ้าย จกด้วยไหมคำ ย้อมด้วยสีเคมี หรือสีธรรมชาติ เป็นต้น (P3,P6, P7)

เทคนิค ที่ใช้ทอผ้าก็เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเป็นข้อมูลสำคัญ ที่จะใช้แยกแยะผ้าแต่ละชิ้นได้ และเป็นประโยชน์ในเชิงการศึกษาได้ ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า “เทคนิคก็จะบอกความถนัดของกลุ่มชาติพันธุ์เจ้าของวัฒนธรรมการทอผ้าได้ เหมือนพวกผู้ไทนี่เก่งจก เขมรเก่งมัดหมี่ แต่ของอุบลไม่เก่งสักอย่าง แต่ทำได้หมดอย่างละนิดอย่างละหน่อย มันก็สวยเหมือนกัน” (P2) นอกจากนี้เทคนิคยังสะท้อนถึงความ

พิเศษของผ้าผืนนั้นด้วย เช่น “ผ้าที่ทอด้วยหลายเทคนิค ส่วนมากมันจะเป็นผ้าพิเศษ เหมือนผ้ามูนมัง ผ้าหมอดี ของพวกไทต่างๆ เขาก็จะทอซิด จก มัดหมี่ แพรพรราวไปหมด” (P4) ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งเสนอว่าถ้าผ้าผืนนั้นมีหลายเทคนิค ก็ควรจะระบุลงไปว่ามีเทคนิคอะไรบ้าง “ก็น่าจะบอกไปด้วยว่ามีอะไรบ้าง ซิดสลับมัดหมี่ หรือมุก หรือถ้าจะให้ละเอียดก็บอกว่า ส่วนหัวทอด้วยเทคนิคจก ส่วนตัวมัดหมี่ ตีนซิด อะไรแบบนี้” (P3) ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “บอกรวมๆไปก็ได้ว่ามีอะไร ซิด จก มัดหมี่ ไม่ต้องแยกว่าหัวทอ ตัว ตีน ทอด้วยเทคนิคอะไร” (P5)

ขนาด ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่าในมุมมองของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ไม่ค่อยได้สนใจขนาดของผ้าเท่าไรนัก ดังเช่น “ไม่ค่อยสนใจขนาดเท่าไร ก็แค่รู้ว่าเออคนสมัยก่อนตัวเล็กนะ” (P11) แต่สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติหน้าที่ภัณฑารักษ์ เห็นว่าขนาดเป็นสิ่งที่ช่วยบ่งบอกความแตกต่างของผ้าแต่ละผืนได้ โดยการระบุความกว้าง ความยาว หน่วยเป็นเซนติเมตร แต่การระบุขนาดของผ้ายังทำได้หลายแบบ โดยเฉพาะผ้าซิ่น คือ (1)วัดความกว้างทั้งรอบวง และวัดความยาว (2)วัดความกว้างตามที่เป็นซิ่นแล้ว (ครึ่งหนึ่งของทั้งรอบวง) และวัดความยาว (3)วัดความกว้าง ยาวรวมทั้งผืน และวัดแยกตามหัว ตัว ตีน (P1, P5, P10)

แหล่งที่มา ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นตรงกันว่าข้อมูลส่วนนี้มีความสำคัญและจำเป็นต้องระบุเอาไว้สำหรับการศึกษาค้นคว้า เปรียบเทียบและเชื่อมโยงผ้าของแหล่งต่างๆ เพื่อจะได้เห็นภาพรวมและความสัมพันธ์ของผ้าในแต่ละท้องถิ่น โดยแนวทางในการระบุแหล่งที่มา นั้น ผู้ให้ข้อมูลบางท่านเสนอว่า “ถ้ารู้ว่ามีมาจากบ้านไหน หมู่ไหน ตำบลไหน ก็ควรบอกไปให้หมด” (P6) ในกรณีที่ไม่ทราบแหล่งที่มาชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลแนะนำว่า “ก็ควรสันนิษฐานเอาจากฟอร์ม เทคนิค ลวดลาย ว่ามันควรจะอยู่แหล่งไหน บอกกว้างๆก็ได้ว่าอีสานเหนือ อีสานใต้ หรือบอกกลุ่มจังหวัดก็ได้ เช่น อุบล อำนาจ ยโสธร” (P7)

กลุ่มวัฒนธรรมของผ้า ผู้ให้ข้อมูลหลายคน (P3, P4, P6, P7, P10) กล่าวตรงกันว่าควรต้องระบุว่าผ้าทอนั้นมาจากกลุ่มวัฒนธรรมอะไร หรือทอ/ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ใด เพราะแต่ละกลุ่มก็มีอัตลักษณ์ที่ต่างกันไป ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งอธิบายว่า “ผ้าบางอย่างผลิตจากแหล่งอื่นหรือสั่งจากกลุ่มอื่น แต่ใช้ในกลุ่มชนหรือชาติพันธุ์หนึ่งก็ได้...ผ้าสมปักปุมทอที่เขมร แต่ใช้ในราชสำนักสยาม ที่อุบลเราอาจจะพบว่าผ้าพวกนี้ พระราชทานมาเป็นเครื่องยศ แต่ไม่ได้ผลิตเองในท้องถิ่นเหมือนกัน” (P7) การระบุกลุ่มชาติพันธุ์นั้นผู้ให้ข้อมูลบางคนแนะนำว่า ถ้ากลุ่มชาติพันธุ์นั้นอาศัยอยู่หลายที่ หากเป็นไปได้ก็ควรระบุให้ชัดเจนว่าถิ่นไหน เช่น ผู้ไทขานูมาน ผู้ไทบ้านโพน (P3) แต่สำหรับผ้าเมืองอุบลนั้นอาจระบุก็ได้ (P2)

สถานที่จัดเก็บปัจจุบัน เป็นส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าวตรงกันว่าไม่ค่อยให้ความสนใจ เพียงแค่รู้ว่าเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ก็พอแล้ว แต่สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์เห็นว่าต้องระบุให้ชัดเจนว่า เก็บในท้องใด ตู้ไหน (P1, P5, P10)

คำอธิบาย หรือประวัติความเป็นมาของผ้า เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นตรงกันว่า มีความสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะกับผู้ชมพิพิธภัณฑ์ ที่ต้องการข้อมูลส่วนนี้มากเป็นพิเศษ การเขียนคำอธิบายนั้น ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งแนะนำว่า “ควรเขียนอย่างตรงไปตรงมาตามหลักฐานที่มี ไม่ควรใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป โดยเฉพาะเรื่องความงามหรือสุนทรีย์ะ เป็นเรื่องที่แต่ละคนเห็นไม่เหมือนกัน แต่เขียนแบบนี้บางทีก็น่าเบื่อ ถ้าอธิบายเรื่องความเชื่อ คติชน อะไรๆลงไปก็จะทำให้น่าสนใจขึ้น” (P4)

หมวดหมู่ คือการจำแนกประเภทของผ้าออกเป็นกลุ่ม ตามคุณลักษณะหรือเกณฑ์บางประการ ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเห็นว่าประโยชน์ในกรณีที่คลังสะสมผ้านั้นมีจำนวนวัตถุมาก และหลากหลาย น่าจะช่วยให้การจัดการเป็นระบบระเบียบยิ่งขึ้น (P1, P5, P7, P10, P1) ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่ง (P4) แนะนำว่าอาจจัดแบ่งหมวดหมู่ ออกเป็น (1)ผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกาย (2)ผ้าที่ใช้สอยในครัวเรือน (3)ผ้าในพิธีกรรม หากจัดเช่นนี้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ในแง่การจัดนิทรรศการ หรือการเรียบเรียงสารสนเทศทำหนังสือ หรือแค็ตตาล็อก แต่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนหากคลังสะสมมีผ้าไม่มากนักการจัดหมวดหมู่อาจไม่จำเป็น เพียงแต่กำหนดให้เป็นคอลเล็กชันผ้าก็พอ (P2, P8, P9)

รายละเอียดเกี่ยวกับการได้มาหรือรับมอบ เป็นการระบุว่าผ้านี้ได้รับมาจากใคร วันที่เท่าใด ข้อมูลส่วนนี้ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นภัณฑารักษ์ที่เห็นว่ามีความสำคัญ และจำเป็น โดยผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่า “ควรต้องมี เพราะเป็นการให้เครดิตคนที่มอบของให้กับเรา เขามาเห็นชื่อก็จะดีใจ เมื่อคราวหน้าเขาเอามาให้อีก” (P1) ผู้ให้ข้อมูลบางคนกล่าวว่าถ้าทราบว่ามีใครมอบให้ ก็อาจจะเป็นประโยชน์ในเชิงการศึกษา “ผ้าบางอย่างก็เป็นของอัญญา เจ้านาย ถ้ารู้ชื่อคนมอบที่เป็นทายาทก็อาจจะสืบหาข้อมูลอื่นๆได้อีก” (P2)

บรรณานุกรม เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลบางคนเห็นตรงกันว่ามีความสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะประโยชน์ในทางการศึกษาค้นคว้า หรือติดตามเอกสาร หลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับผ้านั้น (P3, P4, P6, P7) ผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงประโยชน์ส่วนนี้ว่า “ถ้ามีได้ก็จะดีมาก จะได้ว่ามีใครศึกษาอะไรไว้บ้างประเด็นไหน จะได้ตามดูต่อ”(P2) แต่บางส่วนก็เห็นว่าไม่จำเป็น (P8, P9, P11) ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นภัณฑารักษ์ระบุว่า “ถ้ามีตรงนี้ก็ดี แต่ส่วนใหญ่คนที่มาศึกษาผ้าพอทำเสร็จมักไม่ค่อยส่งข้อมูลให้พิพิธภัณฑ์ ก็เลยไม่รู้ว่ามีคนทำอะไรไว้บ้าง” (P1)

วันที่ลงทะเบียน หรือปรับปรุงสารสนเทศ ในส่วนนี้มีเพียงผู้ให้ข้อมูลที่เป็นภัณฑารักษ์ที่เห็นว่ามีความสำคัญ และจำเป็น เพราะมีผลต่อเรื่องการพัฒนางานที่รับผิดชอบด้วย (P1, P5, P10)

ผู้ลงทะเบียน ในส่วนนี้เช่นเดียวกับวันที่ลงทะเบียน คือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ เป็นการระบุความรับผิดชอบ หากเป็นไปได้อาจใส่ชื่อผู้ให้คำปรึกษา หรือผู้แก้ไขข้อมูลด้วย(P1, P5, P10)

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่าเป็นส่วนที่เผื่อไว้สำหรับบันทึกข้อมูลอื่นๆที่น่าจะมีประโยชน์ อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ แล้วแต่ผ้านั้นจะมี

ภาพถ่าย ผู้ให้ข้อมูลทุกคนระบุตรงกันว่า ภาพถ่ายของผ้าที่เห็นรายละเอียดเต็มผืนเป็นส่วนสำคัญของสารสนเทศคลังสะสมผ้า เพราะจะทำให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงภาพที่เกี่ยวข้อง เช่น “ถ้ามีภาพคนนุ่งผ้าผืนนั้นก็ดี เหมือนรูปหม่อมเจียงค่านั่งขึ้น เอาประกอบด้วย ก็จะทำให้เขาคุ้นกับเสื้อแบบไหน ทำผมยั้ง” (P11)

3.2 แนวทางการบริการและการเผยแพร่สารสนเทศคลังสะสมผ้า

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงทรรศนะเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังต่อการบริการและเผยแพร่สารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี ว่าควรมีรูปแบบลักษณะ หรือผ่านช่องทางใด จึงจะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้และบรรลุเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ในฐานะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของประชาชน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 คน สรุปได้ดังนี้

1) การบริการและการเผยแพร่สารสนเทศคลังสะสมผ้าในรูปแบบหนังสือ ผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าวตรงกันว่า ผ้าทอเมืองอุบลฯได้รับความนิยมในหมู่นักสะสม และมีผู้สนใจศึกษามากขึ้นในปัจจุบัน แต่ยังคงขาดแคลนข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผ้าเมืองอุบลฯ ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ หากมีการเรียบเรียง จัดทำและนำเสนอเป็นหนังสือ มีรูปภาพประกอบชัดเจน มีข้อมูลเชิงประวัติที่น่าเชื่อถือ ก็จะเป็นการเผยแพร่ความรู้ สารสนเทศเกี่ยวกับผ้าเมืองอุบลฯให้ไปสู่กว้างได้ดียิ่งขึ้น (P2, P3, P4, P7, P9, P11)

2) การบริการและการเผยแพร่สารสนเทศคลังสะสมผ้าในรูปแบบดิจิทัล ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การเข้าถึงสารสนเทศคลังสะสมผ้าในปัจจุบันมีช่องทางเดียวคือต้องไปชมและศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี หากมีการพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ดิจิทัล (Digital Museum) ที่เปิดให้ผู้ชมสามารถสืบค้น เข้าถึงและใช้ประโยชน์สารสนเทศคลังสะสมผ้า ผ่านทางระบบออนไลน์ ก็จะขจัดปัญหาด้านเวลาและสถานที่ได้ (P7, P8, P9, P11) ผู้ให้ข้อมูลยังเสนอว่า “ถ้าทำได้เหมือน Facebook ที่แชร์รูป แชร์ข้อมูลได้ยิ่งดี คนที่มีความรู้ ข้อมูลใหม่ๆก็เอามาแลกเปลี่ยนกัน มันก็จะขยายความรู้เรื่องผ้าเมืองอุบลฯให้กว้างมากขึ้น” (P3)

3) การบริการและการเผยแพร่สารสนเทศคลังสะสมผ้าในรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑ์ รูปแบบต่างๆ เช่น การเสวนา, การเดินแบบ, การประกวดผ้า, การประกวดการแต่งกาย เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่า กิจกรรมลักษณะนี้จะช่วยสร้างสีสัน และความตื่นตัวให้กับผู้ชมพิพิธภัณฑ์ ให้รู้สึกว่ามีพิพิธภัณฑ์มีอะไรที่น่าสนใจมากกว่าจะมาดูของอย่างเดียว ภายในกิจกรรมนั้นก็สามารถนำเสนอสารสนเทศคลังสะสมผ้า ได้หลายลักษณะ เช่น สกู๊ปบัตร แผ่นพับ หรือการบรรยายให้ความรู้ (P4, P6, P7) ผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในประเด็นนี้ว่า “งานผ้าของแบงค์ชาติ เป็นงานที่คนรอทุกปี ว่าปีนี้จะมีจัด Them อะไร วันเปิดก็มีการแสดง มีงานเลี้ยงเล็กๆ มีขายผ้าจากกลุ่มต่างๆ คนมางานก็แต่งตัวจัดเต็มมาแข่งกัน สนุกมาก มันก็กระตุ้นให้คนสนใจมากยิ่งขึ้น” (P5)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ที่พบว่ามีการจัดทำทะเบียนหรือบัญชีวัตถุ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือควบคุม ดูแลผ้าในฐานะเป็นศิลปวัตถุ หรือโบราณวัตถุ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติได้ แต่หากมองเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ที่ต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมได้ดียิ่งขึ้น (มาเรียม นิลพันธุ์ และศิริวรรณ วณิชพัฒน์, 2558) องค์ประกอบที่ใช้อธิบายสารสนเทศคลังสะสมผ้าในปัจจุบันอาจยังไม่เพียงพอสำหรับการอธิบายสารสนเทศคลังสะสมผ้าได้อย่างครอบคลุม ชัดเจน เนื่องจากผ้าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากศิลปวัตถุหรือโบราณวัตถุต่างๆไป ดังเช่นที่ Taylor & Joudrey (2009) กล่าวว่า “no one size fits all schema” คือยังไม่มีแบบแผนการจัดทำคำอธิบายสารสนเทศใดที่จะใช้ได้กับสารสนเทศทุกแบบ ดังนั้นในการอธิบายสารสนเทศที่มีลักษณะพิเศษเช่นเดียวกับสารสนเทศคลังสะสมผ้านี้ จึงควรมีการพัฒนาแบบแผนการจัดทำคำอธิบายสารสนเทศขึ้นมาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กลุ่มผู้ใช้ และคุณลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศที่มีความเฉพาะด้วย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าในทฤษฎีของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ (User) จากสารสนเทศคลังสะสมผ้า เห็นว่ามีองค์ประกอบ (Elements) ที่จำเป็นต่อการอธิบาย

สารสนเทศคลังสะสมผ้าฯ 17 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นแบบแผนคำอธิบายสารสนเทศคลังสะสมผ้าฯในอนาคต ดังนี้

องค์ประกอบ (Elements) ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี

องค์ประกอบ	คำอธิบาย
เลขวัตถุ (Object ID)	เลขที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กำหนดขึ้นให้กับผ้า หรือ ศิลปวัตถุ หรือโบราณวัตถุ ในคลังสะสม อาจกำหนดโดยใช้ลำดับของการรับมอบ (Accession) ในปีนั้นตามด้วยปีพ.ศ. เช่น 29/2537 หรือระบบอื่นตามที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกำหนดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่ง
ชื่อ (Object name)	ชื่อที่ใช้เรียกผ้าแต่ละรายการ โดยเป็นชื่อที่เรียกโดยท้องถิ่นมาแต่ดั้งเดิม หรือชื่อที่รู้จักแพร่หลายที่สุด เช่น “ผ้าเปียง”, “โลรง”, “ซิ่นทิวมุกจกดาว” หากผ้านั้นมีชื่ออื่นๆ (Other name) ที่ใช้เรียกนอกเหนือจากชื่อหลัก อาจระบุเพิ่มเติม เช่น “ซิ่นทิว, ซิ่นเครือกล้วย”
อายุหรือยุคสมัย (Date)	ช่วงอายุหรือยุคสมัยที่สันนิษฐานว่าผ้านั้นทอขึ้น ในกรณีที่ไม่ปรากฏหลักฐานเป็นปี พ.ศ.ชัดเจน กำหนดอายุหรือยุคสมัยอาจสันนิษฐานจากหลักฐานอื่นๆ แล้วสันนิษฐานออกมาเป็นช่วงพ.ศ.เช่น พ.ศ.2400-2475 หรือกำหนดเป็นพุทธศตวรรษ เช่น พุทธศตวรรษที่12 หรือ หรือกำหนดตามชื่อรัชสมัย เช่น รัชกาลที่5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น
วัสดุ (Material)	ชื่อชนิดของเส้นใย หรือวัสดุตกแต่งอื่นๆ เช่น “ไหม”, “ฝ้าย”, “ใยสังเคราะห์”, “ใยกล้วย” “เส้นโลหะสีเงิน” ผ้าทอหนึ่งอาจทอขึ้นจากหลายวัสดุได้ รวมถึงการบอกประเภทของสีย้อม เช่น “สีธรรมชาติ”, “สีเคมี” ผ้าแต่ละรายการหนึ่งอาจย้อมทั้งสีธรรมชาติ และสีเคมีได้
เทคนิค (Techniques)	ชื่อเทคนิค วิธีการที่ทำให้เกิดลวดลายผ้า เช่น “ขิด”, “จก”, “มัดหมี่”, “เกาะลิ้วง”, “ปัก” ผ้ารายการหนึ่งอาจมีหลายเทคนิคได้
ขนาด (Dimension)	ความกว้าง และ ความยาวของผ้า มีหน่วยเป็นเซนติเมตร การกำหนดขนาดผ้าอาจทำได้ดังนี้ (1)วัดความกว้างทั้งรอบวง และวัดความยาว (2)วัดความกว้างตามที่เป็นซิ่นแล้ว (ครึ่งหนึ่งของทั้งรอบวง) และวัดความยาว (3)วัดความกว้าง ยาวรวมทั้งผืน และวัดแยกตามส่วนประกอบ เช่น หัวซิ่น ตัวซิ่น ตีนซิ่น
แหล่งที่มา (Source/Provenance)	สถานที่ บริเวณ พิกัด แหล่งที่ทอผ้านี้ อาจระบุตามหน่วยการปกครองจากระดับต่ำสุดไปหาสูงสุด เช่น บ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มวัฒนธรรมของผ้า (Ethnic Origin)	กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมการทอผ้าหรือใช้ผ้ารายการนี้ในบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ โดยอาจระบุอย่างกว้างๆ เช่น “ไทลาว”, “กูย” หรือระบุอย่าง

องค์ประกอบ	คำอธิบาย
	เฉพาะเจาะจง เช่น “ไทลาวเมืองอุบล” “ผู้ไทขานูมาน” เป็นต้น
ที่จัดเก็บปัจจุบัน (Location)	แหล่ง สถานที่เก็บรักษาผ้าในปัจจุบัน อาจระบุเลขตู้ หรือห้องจัดแสดงด้วย เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ห้องจัดแสดงที่ 7 ตู้ 1
รายละเอียดเกี่ยวกับการ ได้มาหรือรับมอบ (Acquisition and accessioning)	ประวัติความเป็นมา ชื่อบุคคล องค์กรที่มอบผ่านนั้นให้กับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เช่น นางจันทร์โต มั่นคง วิชาญาแม่กิ่งแก้ว แสงสว่าง บ้านเลขที่ 22 หมู่ 7 วัดโพธิ์ศรี อ.เขมรรฐ จ.อุบลราชธานี มอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี วันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2537
คำอธิบาย (Description)	ประวัติ หรือความเป็นมา เกี่ยวกับการทอ การใช้งานผ้านั้น ลักษณะเฉพาะของผ้า เอกลักษณะเฉพาะของชุมชน สังคม กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ลวดลาย สี สัน คติความเชื่อ
หมวดหมู่ (Category)	ส่วนที่ใช้จัดแบ่งประเภทของผ้า ออกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะการใช้งาน คือ (1)ผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกาย (2)ผ้าที่ใช้สอยในครัวเรือน (3)ผ้าในพิธีกรรม โดยผ้ารายการหนึ่งๆอาจจัดอยู่ได้หลายหมวดหมู่ได้ เช่น ผ้าวา อาจจัดอยู่ได้ใน หมวดหมู่เครื่องนุ่งห่ม และ หมวดหมู่ผ้าที่ใช้ในพิธีกรรม เป็นต้น ในหมวดหมู่หนึ่ง อาจมีหมวดหมู่ย่อย(Sub-category) ได้ เช่น ผ้าในพิธีกรรม อาจมีหมวดหมู่ย่อย พิธีกรรมทางพุทธศาสนา, พิธีแต่งงาน เป็นต้น
บรรณานุกรม เอกสารที่ เกี่ยวข้อง (bibliography)	รายชื่อบรรณานุกรม หรือเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับผ้ารายการนั้นๆ
วันที่ลงทะเบียน (Catalogue date)	วันที่จัดทำลงทะเบียน หรือปรับปรุงข้อมูลทะเบียนผ้า
ผู้ลงทะเบียน (Catalogue by)	ชื่อบุคคลผู้ลงทะเบียนหรือปรับปรุงข้อมูลทะเบียนผ้า หรือผู้ให้คำปรึกษาในการจัดทำ เช่น เซาว์นีย์ เหล็กกล้า ลงทะเบียน, คำล่า มุสิกกา ให้คำปรึกษา
หมายเหตุ (Note)	ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต คำอธิบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผ้ารายการนั้น แต่ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในองค์ประกอบใด
ภาพถ่าย (Photograph)	ภาพที่แสดงรายละเอียดผ้าเต็มผืน อาจมีภาพแสดงรายละเอียดเฉพาะส่วนประกอบ และภาพบุคคลที่สวมใส่ผ้านั้นด้วยก็ได้

อีกประเด็นที่พบในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ใช้มีความต้องการและความคาดหวังว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ควรพัฒนาการบริการและการเผยแพร่สารสนเทศคลังสะสมผ้าให้อยู่ในรูปดิจิทัล ก็เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับประเด็นความสนใจของกลุ่มวิชาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในระดับสากลในขณะนี้ เนื่องจากการแปลงมรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปดิจิทัล (Digitization) จะทำให้สามารถรวมมรดกทางวัฒนธรรมจากแหล่งต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน หรือนำมาเปรียบเทียบกันได้ ตลอดจนทำให้สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องเคลื่อนย้ายหรือแตะต้องต้นฉบับ (Kando and Adachi, 2004) แต่นั่นก็ยังไม่เพียงพอที่ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึง

สารสนเทศคลังสะสมของพิพิธภัณฑ์ได้ในระดับลึก จำเป็นต้องพัฒนาเมทาตาตา (Metadata) ซึ่งหมายถึง ชุดข้อมูลหรือองค์ประกอบ (Element set) ที่ใช้บรรยายลักษณะทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล บอกตำแหน่งที่จัดเก็บ มีจุดเข้าถึงเนื้อหาเชื่อมโยงไปยังทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆที่สัมพันธ์กันได้ เช่น ชื่อวัตถุ ชื่อผู้สร้าง ปีที่สร้าง ลักษณะเนื้อหา รวมถึงข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศอีกชุดหนึ่ง (Baca, 2008) อีกด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมุ่งไปสู่การศึกษาเพื่อพัฒนาสารสนเทศคลังสะสมผ้า ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ดิจิทัล (Digital Museum) โดยนำผลวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดเป็นเค้าร่างเมทาตาตา (Metadata Scheme) ซึ่งก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จันัญญา นฤตย์ศาสตร์. (2540). **การจัดทำคลังข้อมูลเครื่องดนตรีส่วนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษาบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จรรย์ดา จันท์แจ่ม, อภิชาติ ใจอารีย์ , วีรฉัตร สุปัญญา. (2557). "แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าจากสู่เยาวชนของชุมชน ชาวไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี". **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal** ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม): 159-174.
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย ซีสแมน แน่นหนา (2536). **ผ้าเอเชีย: มรดกร่วมทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ; สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตา สาระยา. (2536). **เมืองอุบล: ธานีแห่งราชะ ศรีสง่าแห่งไพรพฤกษ์**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- บำพ์ญ ญ อุบล. (2547). **เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- มาเรียม นิลพันธุ์ และ ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย. (2558). "การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์." **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal** ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2558) : 47-60.
- สุนัย ญ อุบล และคณะ. (2536). **ผ้ากับวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว สายเมืองอุบล**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุมิตร ปิติพัฒน์, อนุชา ทิรคานนท์ และเทียมจิตร พ่วงสมจิตร. (2553). **เกิด แก่ เจ็บ ตาย วิถีไทในผืนผ้า**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา.

ภาษาต่างประเทศ

- Ambrose, T & Paine, C. (2012). **Museum basics**. Abingdon, Oxon ; New York : Routledge.
- Baca, M., & Getty Research Institute. (2008). **Introduction to metadata**. Retrieved May 17, 2014, available from http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intrometadata/intro.html
- Herreman, Y. (2004). “Display Exhibits and Exhibitions” in **Running a Museum: A Practical Handbook**. Paris: ICOM.
- Kando, N., & Adachi, J. (2004). **Cultural Heritage Online: Information Access across Heterogeneous Cultural Heritage in Japan** Retrieved 17 May, 2010, from <http://www.kc.tsukuba.ac.jp/dlkc/e-proceedings/papers/dlkc04pp136.pdf>
- Reibel, D.B. (2008). **Registration methods for the small museum**. Lanham: AltaMira Press
- Sander, M. & Perkins, J. (1999). **A Model for Museum Information Management**. CIMI Consortium Integrated Information Management Working Group.
- Taylor, A. G., & Joudrey, D. N. (2009). **The organization of information**. 3rd ed. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.